

ZAKLJUČCI SEE LEADER KONFERENCIJE 2019

OPATIJA, STUDENI 20-22

*PROCES UČENJA ZA SVE KOJI UZIMAJU U OBZIR RAZLIČITA SJEĆANJA I
UTJECAJE NA DANAŠNJE IZAZOVE*

KONTEKST

Danas, u zemljama jugoistočne Europe, postoji više od 1400 lokalnih akcijskih grupa/skupina i lokalnih akcijskih inicijativa (dalje: LAG-ovi; što objedinjuje pojmove: LAG-ovi, FLAG-ovi/LAGUR-i, ULAG-ovi). Oni najbolje pokazuju interes i potencijal ovih područja za participativni i integrirani pristup teritorijalnom razvoju. Ne-endogeni pristup razvoju.

Međutim, za administraciju i područja u istočnoj i jugoistočnoj Europi LEADER i CLLD i dalje predstavljaju novi pristup koji dovodi u pitanje tradicionalni način postupanja. Na svim razinama, to je proces jačanja kapaciteta i učenja.

LEADER/CLLD je dimenzija koju treba više uzeti u obzir jačanjem animacije, obrazovanja, umrežavanja i evaluacije. Proces koji treba zaštititi Sporazumima o integritetu kao mehanizma civilnog nadzora u okviru provedbe EU fondova, kao inicijativu koja je dobila nagradu Europskog pučkog pravobranitelja za dobru upravu 2019. u kategoriji Izvrsnosti u otvorenoj upravi.

Sporazum o integritetu (eng. Integrity Pact) je ugovor između naručitelja i gospodarskih subjekata koji se natječu za javne ugovore koji će se suzdržati od korumpiranih praksi i provoditi transparentan postupak nabave. Da bi se osigurala odgovornost i legitimitet, Sporazum o integritetu uključuje poseban ugovor s organizacijom civilnog društva koja nadzire da se sve stranke pridržavaju svojih obveza (Europska komisija, "Integrity Pact", 2019.)

Od 2004., i posljedičnim širenjem Europske unije u 2007. i 2013., LEADER pristup proširio se iz zemalja starijih demokracija na bivše komunističke i socijalističke zemlje mlađih demokracija. U zemlje u kojima značenje *širokog, participativnog i lokalnog razvoja* ima različite povijesne okolnosti i čije ruralno stanovništvo ima različitu perspektivu razvoja.

To se događa kroz proces Europeizacije. Dvostruki postupak. Jedan je usvajanje europske pravne stečevine i europeizacija administracije zemalja članica i put fleksibilnosti politike EU-a. I drugi, u kojem politike EU uzimaju u obzir različita sjećanja ruralnog stanovništva, krajnjih korisnika. Istodobno, poticanje procesa europeizacije unutar same državne uprave.

TEŽNJE/ASPIRACIJE

Inspirirana lekcijama naučenim u primjeni LEADER-a na teritorijima sa slabim i neuobičajenim demokratskim i participativnim pristupima razvoju. Inspirirani izazovima u suradnji s nacionalnim upravama koje nemaju iskustva u formiranju, oblikovanju i provedbi takvih razvojnih politika, organizirali smo 1. međunarodnu konferenciju o praktičnim i teorijskim implikacijama LEADER/CLLD pristupa u jugoistočnoj Europi.

Usmjerenost na jugoistočnu Europu i okupljanje LAG-ova iz zemalja koje dijele sjećanje na komunističke i socijalističke pristupe razvoju kojem smo težili

- Daljnje poticanje, jačanje i kataliziranje svijesti dionika lokalnog razvoja, lokalnih akcijskih grupa, stručnjaka i donositelja odluka (tijela upravljanja i provedbe).
- Pokazati da se razvoj LEADER/CLLD-a mora temeljiti na inovacijama i resursima lokalnih zajednica. Istaknuti potrebu da se to ugradi u iskustvo LEADER zajednica i u doprinosima i preporukama koje proizlaze iz akademskog istraživanja.
- Doprinos stvaranju zajedničkog okvira za implementaciju LEADER/CLLD-a za sljedeće programsko razdoblje uzimajući u obzir: povijesni kontekst LEADER-a i zemalja u kojima se provodi, koristeći lokalnim zajednicama primjerima dobre prakse i smjernicama Europske Komisije za razdoblje nakon 2020. godine.

Uključivanjem u raspravu između tijela EU, nacionalne uprave, akademske zajednice, mreža ruralnih i ribarstvenih područja i LAG-ova.

U našem nastojanju da istinski predstavimo široku lepezu diskusija, debata, zaključaka kao i težnji ostvarenih tijekom konferencije, Organizacijski odbor Konferencije odvojio je vremena i naporno radio na sažetku i kontekstualizaciji 1. SEE LEADER konferencije u svjetlu suvremenih izazova s kojima se suočavaju LAG područja, Europska unija i njeni prekomorski teritoriji, i neprekidnoj raspravi o budućnosti ruralnih/ribarstvenih prostora i neo-endogenog razvoja u Europi.

KLJUČNE LEKCIJE ZA BUDUĆNOST

1. Ulaganje u ljude - za jačanje demokracije i pomirenja među zajednicama

Istočni i jugoistočni europski teritoriji doživljavali su značajne promjene u posljednjih 100 godina. Vremena rata, promjena granica, ideologija i ekonomskih sustava. Postojanje lokalnih akcijskih grupa i sličnih inicijativa, na ovim teritorijima, omogućilo je prostor za dijalog i potaknulo razvojnu dinamiku ugrađenu u praksu pomirenja i međusobne razmjene. Međutim, ovo je proces koji zahtijeva vrijeme. To je proces koji je krhak i koji treba njegovati - podržavati i jačati.

Više od 1400 lokalnih akcijskih grupa i sličnih inicijativa, koji se nalaze na teritorijima pogođenim sukobima i označenim etničkim podjelama, predstavljaju priliku. Priliku da se, putem ekonomskog osnaživanja i demokracije, nadiđu sukobi u cilju ujedinjenja u miru, ne samo u različitosti. Prilika za nadvladavanje postupaka korupcije, nepotizma i depopulacije koji nastaju zbog ekonomske nerazvijenosti. Prilika za osnaživanje

građana da osiguraju vlastiti održivi razvoj i potakne javna tijela da se izbore s tim izazovima putem transparentnog, odgovornog i participativnog upravljanja.

To je proces učenja za sve uključene aktere. Proces učenja dijaloga i kako naučiti iz njega. Ne samo kako poticati ekonomsko osnaživanje, već kako ponovno stvoriti teritorijalnu dinamiku ugrađenu u zajedništvo.

Kako izgraditi i obnoviti zajednice obilježene sukobima, sada suočene s demografskim izazovima, na temelju inkluzivnog i demokratskog održivog razvoja.

2. Ostaviti prostor lokalnim akterima i lokalnim partnerstvima - omogućiti lokalnu viziju razvoja

Uloga LAG-ova prepoznata je kao jednih od animatora lokalne zajednice, facilitatora lokalne razvojne strategije i kreatora socijalnog kapitala u lokalnoj zajednici.

Države članice trebale bi uzeti u obzir znanje i iskustvo LAG-ova na terenu. Onih koje mogu i trebaju ući u svaki korak procesa planiranja politike.

LAG-ovi se nalaze na lokalnim područjima i svakodnevno rade sa ruralnim akterima na razvoju svojih teritorija. U brojnim su slučajevima počeli demonstrirati svoje znanje o teritoriju u projektima koje su provodili. Pokazali su da imaju dovoljne administrativne kapacitete za samostalno vođenje LEADER-a.

LAG-ovi i teritoriji LAG-ova stoga su resursi koje treba prepoznati i vrednovati. U tom smislu, ključno je jačanje kapaciteta stručnjaka ureda LAG-a i teritorija LAG-a. Opremiti ih financijskim i socijalnim resursima potrebnim za stvaranje i održavanje dinamike lokalnog stanovništva kroz proces lokalnog razvoja vođenog u zajednici i, istodobno, smanjivati administrativno opterećenje što će im dati vremena da to učine.

3. Ruralna agenda za integrirani teritorijalni razvoj ruralnih područja

Ruralna područja predstavljaju veliki potencijal za cijelu Europu, ali prije svega za zemlje jugoistočne Europe. Ta područja bogata su baštinom svih vrsta: kulturnom, društvenom i prirodnom. Stoga je od najveće važnosti da svaka javna politika, bilo da je riječ o prijevozu, infrastrukturi ili istraživanju i razvoju, sagledava ukupnost teritorija i uzima u obzir kako će različiti elementi ovih politika utjecati na to ogromno nasljeđe i ogroman kapital.

Ako želimo živjeti u ruralnim područjima, svaka se javna politika mora pitati kakav utjecaj ima na ruralna područja. Kako pomaže ruralna područja održati živim? To je nešto što javne politike često zanemaruju ako razvojne projekte gledaju kao odvojene od područja u koja su ugrađeni. Novi most nije samo nacionalni projekt koji razvija infrastrukturu, već je i prilika za oživljavanje ili daljnje pacificiranje ruralnih područja. Može postojati kao element krajolika odvojen od zajednice ili se može ugraditi u zajednicu što predstavlja njegovu konkurentsku prednost.

Korištenje LEADER logike u uokvirivanju, oblikovanju i provedbi svake politike koja se dotiče ruralnih područja način je razvoja ne na jednakoj osnovi, već na osnovi pravičnosti. LEADER je participativni pristup koji zahtijeva horizontalnu i vertikalnu suradnju aktera u svakom koraku procesa. Stoga snažno predlažemo državnoj upravi

jugoistočne Europe da uloži vrijeme i trud u razvijanje drugačije perspektive razvoja, posebno integriranog teritorijalnog razvoja. Posebno one koja se odnosi na sudjelovanje, povjerenje, fleksibilnost i višestruku raspodjelu zadataka povezanih s LEADER/CLLD-om u kontinuiranom dijalogu između tijela vlasti i LAG-ova.

Od uvođenja LEADER-a u ZPP i ESIF, svako programsko razdoblje donosi sve važniji administrativni teret koji je ometao kapacitete LAG-ova za postizanje opipljivih, štoviše, obećanih rezultata na teritorijima LAG-ova. To je izazov koji dijele svi teritoriji LAG-ova, ali je vidljiviji u zemljama mladih demokracija poput zemalja jugoistočne Europe. Na konferenciji su LAG-ovi zemalja jugoistočne Europe kontinuirano skretali pozornost na raspodjelu njihovog rada u kojem je sve veća administracija i nedovoljno vremena za animaciju i izgradnju zajednice.

4. CLLD kao pristup stvaranju socijalnog kapitala i sredstvo upravljanja na više razina.

LEADER/CLLD prepoznat je kao važno sredstvo za razvoj kružne ekonomije i njegovanje demokracije.

LEADER, danas lokalni razvoj koji vodi zajednica (CLLD), predstavlja pristup koji treba poticati osnaživanje ruralnih područja ne samo kroz raspodjelu subvencija, već i kroz angažman zajednice, izgradnju socijalne kohezije i prijenos vještina.

LEADER/CLLD treba promatrati kao alat za prožimanje nacionalnih mjera (odozgo prema dolje) i lokalnih aktivnosti (odozdo prema gore). LAG-ovi imaju mogućnost biti posrednici u znanju između središnje i lokalne razine vlasti. To bi se moglo postići fleksibilnim okvirom upravljanja na više razina koji olakšava korištenje različitih programa i fondova EU za isporuku sveobuhvatnih integriranih projekata koji potiču razvoj, demokratizaciju i inovacije u ruralnim područjima.

Sudionici u LEADER-u trebaju imati više stabilnosti, administrativne i financijske fleksibilnosti kako bi obavljali svoju ulogu posrednika znanja koji potiču stvaranje javnih dobara na svom području. U zemljama jugoistočne Europe, čiji teritoriji imaju niz različitih sjećanja na stabilnost razvoja, presudna je.

Uloga LAG-ova u tom se pogledu proteže izvan raspodjele sredstava za lokalne razvojne projekte i kreće se u poticanju lokalne gospodarske samodostatnosti. Ona koja je dobra i za planetu i za demokraciju.

5. Pojednostavljenje za inovacije

Stalni dijalog između država članica, sa ruralnim mrežama i s LAG-ovima, poželjan je, kako bi se stalno tražili administrativni procesi koji su najprikladniji potrebama ruralnih aktera, istovremeno jamčeći neophodnu strogost i transparentnost potrebnu za upravljanje javnim sredstvima.

Važan posao proveli su Europska mreža za ruralni razvoj (ENRD) i Mreža ribarskih područja (FARNET) u suradnji sa upravljačkim tijelima. Prijedlozi izneseni u tom kontekstu zaslužuju da ih države članice uzmu u obzir.

LEADER/CLLD se najbolje koristi i daje najbolje rezultate kada su na raspolaganju dovoljna sredstva i fleksibilnost.

To je lekcija koju su neke države članice već naučile. Kako se odluka o načinu na koji se LEADER provodi u određenim državama članicama, zasad, gotovo isključivo oslanja na nacionalnu upravu, pozivamo da se ta odluka donese u dijalogu ili suradnji s teritorijima LAG-ova.

Dodjela financijskih sredstava iz više izvora od najmanje 5% iz svakog ESI fonda, omogućavanje LAG-ovima da dodijele paušalni iznos za provedbu projekta, LAG-ovima će pružiti ISTINSKI lokalni okvir upravljanja i više fleksibilnosti za isporuku integriranih projekata koji zahtijevaju različita ulaganja. Naravno slijedeći princip transparentnosti u cijelom lancu politika.

6. Lokalne akcijske grupe kao zajednice za budućnost, Zeleni plan od i sa građanima i teritorijima.

Lokalne akcijske grupe (LAG-ovi) okupljaju različite teritorijalne dionike u izgradnji zajedničke vizije za taj teritorij. Oni su teritorijalni katalizatori djelovanja klime i održivosti koje vodi zajednica.

Za uspjeh Zelenog plana potrebno je energično djelovanje sa svih razina. S LEADER-om su građani, akteri na teritoriju koji je najbliži lokalnoj stvarnosti, oni koji sudjeluju i mogu konstruirati društvenu promjenu. Promjenu koja je neophodna za društvenu i ekološku tranziciju. To je potencijal koji se često zanemaruje u nedostatno uzima u obzir u politikama odozgo prema dolje.

Oni su pokretači koji imaju ljude, znanje i vještine potrebne za napredovanje prema zelenijem i brižnijem društvu. To je ugrađeno u LAG-ove kao organizacije i LEADER područja. Vrijeme je da se to promijeni sada. Sada je potrebno da se europska, ali, prije svega, nacionalna tijela pozabave potencijalima LAG-ova i teritorija LEADER-a i daju im alate za djelovanje i to djelovanje sada.

Razviti i participativne i integrirane politike za ruralna područja koja će se usredotočiti na procjenu učinka. LAG-ovi su (ili bi mogli biti) temelj demokratskog sudjelovanja. Sudjelovanje građana, poduzetnika, radnika, potrošača, znanstvenika i javnog sektora u postizanju sinergije između javnih i privatnih fondova koji zajednički upravljaju dugoročnim planovima održivog ulaganja. To se posebno odnosi na zemlje istočne i jugoistočne Europe koje zaostaju kako u demokratskom razvoju svojih društava, tako i u znanstvenom, ekonomskom i tehnološkom razvoju u odnosu na ostale države članice EU.

Od presudnog je značaja da istočna i jugoistočna Europa ne ostane samo bastion slobodne radne snage i tržišta za ostale države članice EU-a. Upravo s LEADER/CLLD-om te ruralnim, ribarstvenim i urbanim lokalnim akcijskim grupama diljem EU-a

vidimo priliku za nadilaženje ove prijetnje. To je način ekonomskog i demokratskog osnaživanja prema pravednijoj i uključivijoj tranziciji.

Mi to vidimo kao glavni put ka revitalizaciji zapuštenih i jako depopuliranih ruralnih područja. To je način da se ruralna područja učine privlačnim za život, rad i poslovanje mladima i onima koji su manje takvi.

LEADER je ključ za osiguravanje provedbe mehanizama pravedne tranzicije Europe prema klimatski - neutralnom kontinentu. Onom koji svojim građanima osigurava radna mjesta koja se temelje na kružnoj ekonomiji, čistijem okolišu i poboljšanoj kvaliteti života, koji osigurava očuvanje našeg planeta.

Ovo su preporuke SEE LEADER konferencije održane u Opatiji, Hrvatska, 20. do 22. studenog 2019., a na kojoj je sudjelovalo 320 predstavnika LAG-ova, znanstvenika, upravljačkih i operativnih tijela, iz 20 zemalja jugoistočne Europe. Preporuke su namijenjene kao pomoć i preporuka Europskoj komisiji i vladama država članica kao i zemljama kandidatima za planiranje i programiranje primjene LEADER/CLLD metodologije u sljedećem programskom razdoblju.

Ovi zaključci imaju za cilj olakšati rad LAG-ova u narednom razdoblju. Preporuke nastoje vratiti osnovna polazišta i vrijednosti LEADER-a kako bi se ruralne zajednice u Europi što više razvile.

Konferencija SEE LEADER poziva Europsku komisiju i nacionalne vlade da prihvate i uključe ove preporuke u programiranje ESI fondova u programskom razdoblju 2021.-2027.

Organizacijski odbor SEE LEADER konferencije 2019. godine